

en historisk Kendsgerning, at Tienden ikke er paalagt ved Tvang, men at den er paataget frivillig i Overensstemmelse med Tidens religiøse Følelse. Ja, jeg mindes meget vel, at den ærede forrige Kultusminister — efter at han her nede i Salen havde siddet ganske stille og hørt paa vore Fremstillinger af, hvorledes Tienden var opstaaet, som stemmede med, hvad man hidtil har lært — oppe i Landstinget meddelte, at han havde skyndt sig op til den historiske Professor ved Universitetet og der havde faaet den Forklaring, at det var en hel Misforstaaelse, naar man troede, at Tienden var paalagt ved Tvang. Jeg erindrer meget vel dette, men jeg vil dog tillade mig at spørge den ærede Finansminister, om han dog ikke anser Professor Matzen for et være en Autoritet paa dette Omraade. Hvis den ærede Finansminister vil læse Professor Matzens Kirkeret, vil han deri se, at Professor Matzen angaaende Tiendens Historie indskrænker sig til at henvise til en Fremstilling, som findes i Kolderup-Rosenvinges Kirkeret, en Fremstilling, som Professor Matzen altsaa derved giver sit Stempel for endnu den Dag i Dag at være den rette. Og læser man saa det paagældende Sted i Kolderup-Rosenvinges Kirkeret, finder man, at der staar, at Paaløget af Tienden til Dels var Grunden til Opstanden mod Knud den hellige og hans Drab, og at det ogsaa efter den Tid mange Gange skete, at Almuen med væbnet Magt modsatte sig Tiendens Optrædelse. Jeg antager ikke, at Almuen med væbnet Magt vilde have modsat sig Tiendens Optrædelse, hvis Tienden var en frivillig Byrde, som den havde paataget sig, og en Byrde, som stemmede med dens religiøse Følelse. Vi maa ganske sikkert holde os til, hvad vi have lært, hvad de Videnskabsmænd, som have skrevet derom, have fremlagt som Resultat af deres Forskning; det maa vi ganske vist holde os til, indtil det med klare og tydelige Beviser bliver paavist, at disse Videnskabsmænd have faget fejl, og at Forholdet har været et ganske andet. Men den Gang da Tienden saaledes med Vold og Magt og Blodsudgydelse — kan jeg godt føje til — blev paalagt, da var der dog et System deri, da var Forholdet dog det, at ingen slap fri — naturligvis undtagen Præsterne selv — da var Forholdet dog det, at der svarede Tiende af alt, af Jordbrug, Handel, Fiskeri, Haandværk, alt muligt. Da kunde det dog siges, at der var Metode deri, og at den ene, naar det hele var paalagt ved Vold og Tvang, ikke havde nogen Grund

til at føle sig tilsidesat for den anden. Men ved Reformationen gik det jo anderledes til, der erkendte jo for øvrigt den ærede Finansminister, at der var begaaet en Uret, og jeg behøver derfor ikke her at komme nærmere ind paa dette, men vil i saa Henseende kun henvise til, hvad jeg udtalte om denne Sag i Fjor. Jeg vil ogsaa kun henvise til, hvad jeg udtalte i Fjor angaaende den yderligere Udvidelse af Uretten, som kom frem gennem den Maade, hvorpaa der Tid efter anden atter og atter er blevet disponeret over Tienden i Øjemed, som ligge det oprindelige Øjemed ganske fjernt. Nu siger den ærede Minister: Ja, men en saadan Uret, der har bestaaet over 800 eller blot 300 Aar, har udjævnet sig i Tidens Løb, men det er netop det, denne Uret ikke har. Forholdet er endnu den Dag i Dag, at kun en Del af Landets Befolkning svarer Tiende, kun en Del af Landets Befolkning maa i den væsentligste Grad underholde vore Præster og betale for Vedligeholdelsen af vore Kirker, medens Præsterne og Kirkerne ere til Gavn for den hele Befolkning. Uretten viser sig hvert eneste Aar, naar Tienden bliver opkrævet, Uretten viser sig hver eneste Søndag, naar Præsten staar paa Prædikestolen og prædiker for hele Menigheden for de Penge, som kun en Del af Menigheden betaler. Det har jo ogsaa vist sig, at den Harme og Forbitrelse, som der fra første Færd har været mod Tiendens Paalæg, og hvorom jeg altsaa henviser til Kolderup-Rosenvinges Kirkeret, har holdt sig uforandret i Tidens Løb. Det er ikke noget, som er opstaaet gennem en Agitation for derigennem at skaffe en Forbedring her paa Rigsdagen, nej, denne Forbitrelse over og Misfornøjelse med Tienden strækker sig igennem Aarhundreder, gennem det ene Aarhundrede efter det andet, og den vil selvfølgelig ikke høre op, før Grunden til Bitterheden er borte. Jeg skal i denne Henseende blot henvise til, at Medlemmer her af Rigsdagen, som selv staa uden for dette Forhold, Medlemmer af dette Ting og Medlemmer af det andet Ting, ved forskellige Lejligheder under Behandlingen af denne Sag have udtalt, at Forholdet virkelig er det, at der ude omkring blandt Bondestanden er Bitterhed og Had mod denne Skat, og at der ikke er nogen Skat, der er i den Grad forhadet ude omkring i Landet som netop denne. Et saadant almindeligt og fælles Had over hele Landet er ikke noget, som opstaar gennem en Agitation, det er noget, som ligger paa Bunden af enhver Bondes Hjerte. Lige